فصلنامه علمی پژوهشی زبان و ادب فارسی – دانشکده علوم انسانی
دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج –سال شانزدهم / شماره ۶۰/ پاییز ۱۴۰۳

Critical Discourse Analysis of the Film "Untaken Paths": The Study of the Effect of Gender on Power Relation from Fairclough's approach:

Marvarid Haqgosha[۱]
Department of Linguistics, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
Foroogh Kazemi(responsible author) [۲]
Department of Linguistics, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Recived:1402/3/19 Accept:1402/9/30

Abstract:
This essay is done by the purpose of the critical analysis of the film "Untaken Paths" from Fairclough's approach, using a descriptive-analytical method, aims to investigate how power manifests in dialogues of characters, the effect of gender on power, and the emergence and impact of traditional thoughts and ignorant prejudices on them based on the dominance in words and flexibility in speech through aggressive behaviors, violent tones, or in conditions of lack of self-confidence and a feeling of

۱ . misshaghgosha1996@gmail.com .
۲ . f.kazemi86@yahoo.com.

insecurity, they reveal their strength or weakness, verbally. According to prevailing prejudices in the family, the existing traditionalism and the verbal strategies of the characters in the film, discourse gender affects language power. Also, according to language behaviors, ideology and gender perspective of characters of film, derived from their gender, language power is manifested for men and lack of power for women. Fairclough considers language and ideology together as a tool for critical discourse analysis. Analysis according to his point of view, shows how the discourse of the male characters in different family and social contexts has been able to play the role of stabilizing the position of power. This research explains the ruling and dominant discourse of men with power relations in a way that tries to dominate women's language and voice. Among these, there is a social platform of traditional society and family which is transitioning to the modern society and challenges these power relations. Finally, this debate leads to the formation of what researchers have reached in the article.

Keywords: Critical Discourse Analysis, Power, Gender, Fairclough's approach, the film "Untaken Path".

Introduction

Critical discourse analysis is the analysis of the structural relations of dominance, discrimination, power and control that are manifested in language. Critical discourse analysis emphasizes that discourse is a tool in the service of power, which is usually difficult to understand how it works. The purpose of critical discourse analysis is to reveal this way of working (Bloomaert: 2005, 24). On the other hand, in Iranian culture, the relationship between family and cinema is a multi-dimensional and complex relationship, which means that cinema has always been known as one of the places with family entertainment, and

due to the value and dignity that the family institution has in our culture, family films or series have had a large audience and family melodramas have always been one of the most popular movie genres in Iran.

The main issue of the current research is how to represent the social background of the movie "Untaken Paths" from the perspective of critical discourse analysis with regard to the gender variable. Therefore, the questions that are raised are, how can the power be revealed in the form of a dialogue between the characters of the movie "Untaken Paths"? How does gender affect the power of the discourse of characters in the film? And how can the distribution or relationship of power and gender be shown in the context of this film? The movie "Untaken Paths" can be important from this point of view that the content of the movie is both attractive and of course painful, because it is a full-fledged show of one of the important problems in the present era, which, although rare, is still exist and is very annoying.

Research background

Praminatih and Nafiah(2022) state that their study was conducted in terms of Fairclough's critical discourse analysis to analyze news articles in Magdalene and Femina magazines in ۲۰۲۰. The authors especially emphasized finding power as one of the most important aspects of Fairclough's socio-cultural performance. The authors tried to portray the problems of women in the society with lack of power and show that gender harassment is still mainly experienced by women. In their research, Kazemi and Salmani Siyah Balash (2015) examined the film *A Separation* based on Fairclough's approach, and examined the concepts of the power of ideology, culture, and tradition. The results of the research show the imbalance of

power in the speech of the film subjects, especially the male and female characters of the film, which ultimately leads to the opening of the discourse through superstition and the Quran, in the end of the existing crises and the tense atmosphere of discourse.

Research methodology

The current research was done in a descriptive-analytical method. The data of this research are collected and studied by library method. Fairclough's point of view of discourse analysis in this film appears in the way that the data is described, interpreted and finally investigated and explained as discourse actions and as social actions in terms of showing the power relations between the characters of the film. It was tried to discuss components such as traditional discourse, gender discourse, hegemony and power, as well as the effect of traditional atmosphere on the subject's gender by analyzing the words of the characters in the film.

Theoretical foundations

Fairclough's theoretical model is based on the fundamental belief that discourse action, as a type of social action, is formed in connection with social, political and cultural structures, especially power and domination relations, and can participate in shaping and changing or reproducing and fixing them. Fairclough (1995) believes that "discourse analysis has three levels of description, interpretation and explanation. Each of these levels is different in nature. At the first level, we deal with the linguistic and formal features of the text. It means describing the text (revealing the propositions and ideological positions of the text). In the second level, we are faced with the processes related to the production and consumption of the text (showing

the interaction between the text and the context) and in the third level, the relationship between social events and interactions with social structures is expressed, that is, Communication event belongs to the extensive social action that occurred. In fact, the level of explanation is the two-way effect of structures on discourse and discourse on structures. Fairclough's approach to discourse analysis as a model of critical discourse analysis is based on the assumption that text analysis is a part of discourse analysis that three elements of text, interaction and social context are defined as its elements (Fairclough: 2001, 9).

Conclusion

According to the analyses, the characters of the film reveal their verbal strength or weakness, based on the dominance in words or flexibility in their speech, through aggressive behaviors, violent tones, and in conditions of lack of self-confidence and a sense of insecurity which represents the ideology and gender of the movie characters. The results indicate that the prejudices ruling the family, extreme traditionalism and verbal strategies of the characters, which are derived from their gender, have an effect on language power. In such a way that the presence of language power for men and its lack for women is evident. Fairclough considers language and ideology together as a tool for critical discourse analysis. According to his point of view, the analyses show how the speech of the male characters of the film in different family and social contexts has been able to play the role of stabilizing the position of power. This research explains the ruling and dominant discourse of men with power relations in a way that tries to dominate women’s language and voice. Among these, there is a social platform of traditional society and family which is transitioning to the modern society and challenges these

power relations. Finally, this debate leads to the formation of what researchers have reached in the article.

تحلیل گفتمان انتقادی در فیلم ملی و راه‌های نرفته‌اش: تاثیر جنسیت در روابط قدرت از دیدگاه فرکلاف

مروارید حق گشا [۳]

گروه زبانشناسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

فروغ کاظمی (نویسندهٔ مسئول) [٤]

گروه زبان‌شناسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

تاریخ دریافت: ۱٤۰۲/۳/۱۹ تاریخ پذیرش: ۱٤۰۲/۹/۳۰

چکیده:

هدف مقاله حاضر بررسی فیلم "ملی و راه‌های نرفته‌اش" از منظر تحلیل گفتمان انتقادی بر اساس رویکرد فرکلاف است. این پژوهش به روش توصیفی_تحلیلی و با مطالعه دیالوگ‌های فیلم در تلاش است تا به شیوه‌بروز قدرت و تاثیر جنسیت بر آن و تاثیر تفکرات سنتی و تعصبات جاهلانه بر کلام شخصیت‌های فیلم بپردازد. باتوجه‌به تحلیل‌ها، شخصیت‌های فیلم بر اساس تحکم و انعطاف موجود در گفتار خود ازطریق رفتارهای پرخاشگرایانه، لحن‌های خشونت‌آمیز و در شرایط عدم اعتمادبه‌نفس و احساس عدم امنیت به‌ترتیب، قدرت یا ضعف کلامی خود را آشکار می‌سازند که معرف ایدئولوژی و دیدگاه جنسیتی شخصیت‌های فیلم است. نتایج حاکی از آن است که تعصبات حاکم بر خانواده، سنت‌گرایی افراطی و استراتژی‌های کلامی شخصیت‌ها که برگرفته از جنسیت آن‌هاست بر قدرت زبانی اثرگذار است. به‌گونه‌ای که وجود قدرت زبانی برای مردان و فقدانش برای زنان متجلی و مشهود است. فرکلاف زبان و ایدئولوژی را در کنار هم به‌مثابه ابزاری جهت تحلیل انتقادی گفتمان می‌شمارد. بررسی‌ها مطابق دیدگاه وی، نشان می‌دهد که چگونه گفتار شخصیت‌های مذکر فیلم در بافت‌های خانوادگی و اجتماعی مختلف، توانسته‌است نقش تثبیت‌کننده جایگاه قدرت را ایفا کند.

[۳]. misshaghgosha1996@gmail.com .
[٤]. f.kazemi86@yahoo.com.

این پژوهش، گفتمان حاکم و غالب مردانه را با مناسبات قدرت به‌گونه‌ای تبیین می‌نماید که سعی دارد زبان و صدای زنانه را تحت سیطره خود درآورد. در این میان بستری وجود دارد که بستر اجتماعی جامعه و خانواده سنتی است که درحال گذر به جامعه مدرن است و این مناسبات قدرت را به چالش می‌کشد. سرانجام این جدال به شکل‌گیری آنچه می‌انجامد که محققان در مقاله به آن رسیده‌اند.

کلیدواژه‌ها: تحلیل گفتمان انتقادی، قدرت، جنسیت، دیدگاه فرکلاف، فیلم ملی و راه‌های نرفته‌اش.

۱. مقدمه

تحلیل گفتمان انتقادي، تحلیل روابط ساختاري سلطه، تبعیض، قدرت و کنترلي است که در زبان تجلّی می‌یابند. تحلیل گفتمان انتقادی بر این امر تاکید دارد که گفتمان ابزاری در خدمت قدرت است که معمولا درک نحوه کارکرد آن دشوار است. مقصود تحلیل گفتمان انتقادی آشکارساختن این نحوه کارکرد است(بلومارت: ۲۰۰۵، ۲٤). این رویکرد، به زبان به مثابه کرداري اجتماعي توجه نموده، به شیوه‌هایي علاقه‌مند است که ایدئولوژي‌ها و روابط قدرت از طریق زبان ظهور و بروز می‌یابند (بیکر و الیس: ۲۰۱۱، ۲٦). در حقیقت، تحلیل گفتمان انتقادی در صدد کشف این موضوع است که زبان چگونه برای ایجاد و حفظ روابط قدرت و ایدئولوژی‌ها بکار گرفته می‌شود و چگونه آن را به چالش می‌کشد. در بررسی‌های تحلیل گفتمانی، اصولاً رویکردهای متفاوتی وجود دارد که یکی از مشهورترین آن‌ها، رویکرد نورمن فرکلاف و البته دیدگاه منتخب در انجام پژوهش حاضر است.

مقصود از انجام پژوهش‌هایی در حوزه تحلیل گفتمان بررسی روابط و فرآیندهای اجتماعی است. تحلیل گفتمان با بررسی گفتار تلاش دارد به قدرت و حتی ایدئولوژی-های نهفته در کلام افراد پی برده و برای هر یک چاره‌اندیشی نموده و راه‌حل مناسبی پیشنهاد دهد. چه بسا گاهی افرادی در موضع قدرت بوده و با هوشمندی در استفاده از کلمات و نهایتاً گفتار خود سرنوشت زیرمجموعه‌های خود را به بهترین نحو رقم می‌زنند و بالعکس. بنابراین مطالعه‌ی کلام در عصر حاضر از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده و

بسیار مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته‌است زیرا به مدد نتایج حاصل از آن می‌توان برای بسیاری از انحرافات و کژی‌های اجتماعی نقطه‌ی پایانی متصور شد.

در فرهنگ ایرانی نسبت بین خانواده و سینما نسبتی چندبعدي و پیچیده است، به این معنی که همیشه سینما به عنوان یکی از مکان‌ها با سرگرمی‌هاي خانوادگی شناخته شده‌است. از سوي دیگر به‌واسطه ارزش و منزلتی که نهاد خانواده در فرهنگ ما دارد فیلم‌ها یا سریال‌هاي خانوادگی، مخاطبان زیادي داشته و همواره یکی از ژانرهاي سینمایی پرطرفدار در ایران ملودرام‌هاي خانوادگی بوده‌است. پیچیدگی فهم یا منزلت خانواده در سینماي ایران ابعاد دیگري هم دارد. علاوه بر جایگاه فرهنگی و سنتی نهاد خانواده در ایران آسیب‌ها و معضلات خانوادگی نیز در واقعیت اجتماعی، قضیه‌اي پردامنه بوده‌است و به عنوان یک مسأله جدي و فردي و اجتماعی با طیف زیادي از زنان و مردان جامعه در ارتباط است. در سال‌هاي اخیر مسائلی مانند خیانت، ازدواج مجدد یا پنهانی به سوژه بسیاري از آثار سینمایی بدل شده‌است. اما واقعیت این است که با وجود این‌همه توجه و پرداخت سینماي ایران به مسائل خانواده و پرمخاطب‌بودن فیلم‌هاي خانوادگی، خود نهاد خانواده و اهمیت و کارکردهاي آن کمتر در فیلم‌ها مطرح می‌شود در واقع آنچه در فیلم‌هاي ما بیشتر نمود پیدا کرده است رویکرد آسیب‌شناسانه‌اي است که شاید به دلیل قابلیت‌هاي دراماتیک بیشتر به سوژه بدل شده‌است. در جامعه امروز به‌ویژه در طبقه متوسط که تضاد سنت و مدرنتیه بیش از هرچیزي کانون خانواده را آماج مناقشات خود قرار داده، ضروري است که سینماي ما به برجسته‌سازي و آگاهی‌بخشی به مخاطب درباره اولویت و ضرورت صیانت و پاسداري از خانواده، توجه بیشتري داشته‌باشد.

فیلم سینمایی "ملی و راه‌های نرفته‌اش" ساخته‌ی تهمینه میلانی روایت زندگی دختر جوانی است به نام ملیحه که در خانواده‌ای به شدت متعصب و سنتی بزرگ شده‌است و از جانب آنان بسیار کنترل می‌شود و مشاهده می‌شود که تنها ارتباط و حضور او در اجتماع حضور در یک خیاط‌خانه است. ملیحه دائماً از جانب پدر و برادر بزرگترش مورد تحقیر قرار می‌گیرد و در خلال این رفتارهای آزار دهنده با پسری به نام سیامک آشنا می‌شود و برای فرار از شرایط موجود در خانواده و به امید رهایی و رسیدن به آرامش موفق به ازدواج با او می‌گردد، غافل از اینکه سیامک نیز رفتار بهتری با او نداشته و دائماً

او را مورد آزار و ضرب و شتم قرار می‌دهد. سیامک خود در خانواده‌ای بزرگ شده که پدر خانواده بسیار مستبد بوده و رفتارهای مشابه، با مادر سیامک داشته است. سیامک شخصیتی پارانوییدی داشته و همین مورد، موجب بسیاری از آزار و اذیت‌های او می‌شود. ملیحه سعی می‌کند به صورت تلفنی با مشاوری صحبت کند اما به عقیده‌ی بسیاری از روانشناسان آن مشاور نیز به درستی او را راهنمایی نکرده و نهایتاً موجب سردرگمی و بیراهه رفتن او گشته‌است. اکنون مسئله پژوهش حاضر آن است که چگونه می‌توان بستر اجتماعی فیلم " ملی و راه‌های نرفته‌اش " را از منظر تحلیل گفتمان انتقادی باتوجه به متغیر جنسیت بازنمایی کرد. لذا سوالاتی که مطرح است عبارت‌اند از اینکه چگونه می‌توان مولفه‌ی قدرت را در قالب گفتگوی بین شخصیت‌های فیلم " ملی و راه‌های نرفته‌اش " آشکار کرد؟ چگونه جنسیت بر روی قدرت کلام شخصیت‌های فیلم تاثیر دارد؟ و توزیع یا ارتباط قدرت و جنسیت را در بستر این فیلم چگونه می‌توان نشان داد؟

فیلم "ملی و راه‌های نرفته‌اش" از این نظر می‌تواند حائز اهمیت باشد که هم محتوای فیلم جذاب و البته دردناک است زیرا که نمایشی است تمام عیار از یکی از معضلات مهم در عصر حاضر که اگرچه کمیاب‌اند اما هم‌چنان وجود داشته و بسیار آزاردهنده‌اند. از طرف دیگر می‌توان با موشکافی دیالوگ‌های بین شخصیت‌های فیلم به لایه‌های نهانی قدرت و ضعف موجود در کلام آن‌ها پی برد. این پژوهش می‌تواند برای زبانشناسان، محققان علوم انسانی و نیز منتقدان سینما نمونه‌ی مناسبی باشد تا آن‌ها را در مسیرشان یاری نموده و به نتایج مفیدتری برساند. در حوزه تحلیل گفتمان، پژوهش‌های فراوانی صورت گرفته که هریک بر روی یک اثر هنری از جمله یک رمان، داستان، نمایش‌نامه، فیلم و یا حتی اخبار و مجلات، گفتمان‌های سیاسی و... بررسی و مطالعه انجام داده‌اند. اما موضوع مورد مطالعه‌ی این پژوهش یک فیلم جدید بوده که می‌تواند به آشکارسازی ایدئولوژی و روابط پنهان موجود در گفتار شخصیت‌های آن بیانجامد و نتایج جدیدی در بر داشته باشد.

۲. پیشینه پژوهش

۲-۱. پیشینه داخلی

بلاوی و همکاران(۱۴۰۱) در مطالعات خود به این نتایج دست یافتند که جامعه عرب خوزستان به‌سان دیگر ملت‌ها و اقوام با استفاده از ضرب‌المثل‌ها به بازتولید روابط بین عناصر مختلف نظام اجتماعی مانند خانواده، تبار، ازدواج، قدرت می‌پردازد و زن را به اشکال متعددی هم‌چون زن مثبت، منفی، توأمان مثبت و منفی ترسیم می‌کند. الگوی غالب در گفتمان ضرب‌المثل‌ها این است که به زن در نقش مادر و خواهر نگاه مثبتی وجود دارد اما در ضرب‌المثل‌های مبتنی بر نظام خویشاوندی و روابط قبیله‌ای، تبعیض و نابرابری جنسیتی به طرز قابل توجهی نمود می‌یابد.

سیمین‌فر و همکاران(۱۴۰۰) بیان می‌کنند ازآن‌جاکه قدرت حاکم بر هر جامعه‌ای گفتمان آن جامعه را شکل می‌دهد، این رویکرد می‌تواند در مطالعه چگونگی پیوند آثار ادبی با قدرت مسلط بر جامعه موثر واقع شود. آن‌ها براساس رویکرد فرکلاف، به تحلیل گفتمان انتقادی داستان "شما که غریبه نیستید" اثر هوشنگ مرادی کرمانی پرداخته‌اند. گفتمان‌های غالب در این داستان خرافات، سنت‌گرایی، بومی‌گرایی و بی سوادی است. بدین منظور متن در سه لایه توصیف، تفسیر و تبیین تحلیل شده است. برای این منظور، ابتدا در سطح توصیف انتخاب واژگان، دستور زبان، انسجام متن بررسی‌شده، سپس در بخش تفسیر، بافت موقعیتی، نوع گفتمان و بینامتنیت مطالعه شده و درنهایت در سطح تبیین، به تحلیل متن، به عنوان جزئی از روند مبارزه اجتماعی در ظرف مناسبات قدرت پرداخته شده است.

سلیمی و همکاران (۱۴۰۰) در مقاله‌ای رمان رایحه‌الورد اثر احسان عبدالقدوس و داستان این خیابان سرعت‌گیر ندارد را بر اساس الگوی گفتمان انتقادی نورمن فرکلاف بررسی کرده‌اند. هدفشان از پژوهش آن بوده است که در سایه الگوی انتقادی فرکلاف، پس زمینه اندیشه دو نویسنده بازشناسی شود. یکی براساس اندیشه‌های مردانه‌اش و دیگری ظرافت‌های زنانه‌اش، علیه الگوهای تحمیلی مردسالارانه در جامعه، تاخته‌اند. تلاش عبدالقدوس آن است با تکیه بر واژگان متن، جامعه‌ای را بازنمایی کند که دیدگاه آن، به طور کلی نسبت به زنان و به ویژه نسبت به زنان مطلقه، نگرشی نابسامان است. هدف نهایی عبدالقدوس پس از بازنشانی شرایط نامطلوب، القای خودآگاهی زنان نسبت به شرایط خود و سپس تشویق آنان برای مشارکت و یافتن راهی برای اصلاح وضع موجود و عبور از بحران اجتماعی است؛ از سوی دیگر داستان جهانی، تصویرآفرینی از

جامعه‌ای است که مردسالاری در آن، موانعی را برای زنان در دست‌یابی به استقلال ایجاد می‌کند و درنهایت نسبت به انفعال زنان در برابر اندیشه‌های مردسالاری، انتقاد می‌کند.

کاظمی(۱٤۰۰) در تحقیق خود با استفاده از تحلیل گفتمان انتقادی نورمن فرکلاف به چگونگی انعکاس مهم‌ترین مسائل جامعه عرب در شعر غاده السمان پرداخته‌است. با توجه به بررسی انجام شده مشخص نموده که زن و وطن دو موضوع برجسته شعر السمان هستند که با دیدی انتقادی و در بافتی فرهنگی تاریخی به تصویر کشیده شده‌اند. او سعی کرده است تا به مهم‌ترین مشکل زنان یعنی فرهنگ مرد محور حاکم بر جامعه و اثرات آن بر زندگی مردم بپردازد و آن را با دیدی انتقادی و گاه تمسخرآمیز به ورطه نقد بکشاند. اعتراض به اوضاع سیاسی و اجتماعی جامعه، نگاه انتقادی به جایگاه زنان و بافت فرهنگی جامعه در باب زنان از مهم ترین موضوعات است. جنسیت، قومیت و وطن از مهم ترین مسائلی هستند که السمان به آن‌ها توجه نشان داده است.

کاظمی و سلمانی سیاه بلاش (۱۳۹۵) در پژوهش خود به بررسی فیلم جدایی نادر از سیمین بر اساس رویکرد فرکلاف پرداخته و مفاهیم قدرت ایدئولوژی و فرهنگ و سنت را بررسی کرده‌اند. نتایج پژوهش عدم توازن قدرت در گفتار سوژه‌های فیلم به ویژه شخصیت‌های زن و مرد فیلم را نشان می‌دهد که در نهایت بحران‌های موجود و فضای پرتنش گفتمانی صرفا از طریق فراباور و کتاب مقدس به گشایش گفتمانی منجر می‌شود.

زبان‌شناسان با افزودن عوامل انتقادی قدرت و ایدوئولوژی به تحلیل گفتمان، مطالعه کاربرد زبان را به بافت‌های وسیع اجتماعی و فرهنگی گسترش دادند. هدف آنان کشف حقایق و نابرابری‌های جنسیتی، قومی، طبقاتی، مذهبی و غیره است که در نتیجه آن عوامل قدرت و سلطه به وجود می‌آیند. هر پدیده اجتماعی از جمله فیلم و یا رسانه‌های جمعی عرصه‌هایی است که در آن گفتمان به تولید معنا می‌پردازد. لذا می‌توان یک فیلم اجتماعی را در بافت‌های وسیع تر اجتماعی مورد بررسی قرار داده و نشان داد که برای تولید، برجسته‌سازي و حاشیه‌راني چه معنا/معناهایی تولید شده است. آنها در این کتاب که به نقد فیلم زن زیادي می‌پردازد، نشان می‌دهند که کارگردان با توجه به شبکه‌های گفتمان سنتی موجود در ایران تعریفی بی لفافه از کنش‌گرهایش به تصویر کشیده است و

با به تصویر کشیدن گرفتاری زنان در مناسبات اجتماعی به کلیت نظام مردسالاری که از تفکر استبدادی تاریخ می‌آید اشاره نموده است. این کتاب در راستای تحلیل انتقادی گفتمان به تأثیر قدرت و جنسیت در گفتمان‌ها می‌پردازد. با توجه به اینکه هنوز نابرابری و تبعیض‌های جنسیتی در برخی از نقاط دنیا به چشم می‌خورد، وضعیت حاکم در این مناطق به دلایلی مردان را از قدرت بیشتری نسبت به زنان برخوردار می‌سازد.. این کتاب تلاشي است براي ترسيم و تبيين برخي از منازعات معنايي ميان گفتمان‌های شخصيت هاي فيلم يادشده و سرانجام اين كه چگونه قدرت به توليد معنا می‌پردازد و گفتمان‌هاي طبيعي شده چگونه در بستر زمان در ذهن افراد جامعه رسوخ كرده، به صورت عقل سليم در مي‌آيند (کاظمی و روشنایی‌فرد جهرمی ، ۱۳۹۵).

۲-۲. پیشینه خارجی

سبیر و همکاران (۲۰۲۳)، در مطالعه‌ای مضامین انقلابی، هویتی، سنتی و فرهنگی را بررسی کرده و نشان داده‌اند که نتایج حاصل از این مطالعه بیانگر بحران هویت فرهنگی و هژمونی سفیدپوستان و رنج آفریقایی‌ها به عنوان ویژگی‌های کلیدی در گفتمان استعماری می‌باشد. زبان فقط ابزاری برای ساختارشکنی، سنت‌شکنی و تعصب‌گریزی نسبت به آفریقایی‌هاست که در اعتراض به استعمارگران در شعر مورد بررسی به کار می‌رود.

پرامیناتیه و نافیاه (۲۰۲۲) عنوان می‌کنند که مطالعه آنها از نظر تحلیل گفتمان انتقادی فرکلاف برای تحلیل مقالات خبری در مجلات Magdalene و Femina در سال ۲۰۲۰ انجام شده‌است. نویسندگان به ویژه بر یافتن قدرت به مثابه یکی از مهم‌ترین جنبه‌های عملکرد اجتماعی-فرهنگی فرکلاف تأکید کردند. نویسندگان تلاش کردند تا مشکلات زنان در جامعه را با فقدان قدرت به تصویر کشیده و نشان دهند که آزار و اذیتهای جنسیتی هنوز عمدتاً توسط زنان تجربه می‌شود.

بنونگویل(۲۰۲۲) تحقیقی است که بر نحوه نمایش کلیشه‌ای از زنان در تبلیغات متمرکز است. این مقاله به بررسی نقش زنان در تبلیغات الکل در فیلیپین پرداخته است. محققان به جای مرور متون گفتمانی، چگونگی مشروعیت بخشیدن به معانی و ایدئولوژی‌های مختلف از طریق رفتارهای اجتماعی را بررسی می‌کنند. این مطالعه بر

اساس چارچوب سه‌بعدی فرکلاف توصیف(ویژگی‌های متنی)، تفسیر(عمل گفتمانی)، و تبیین(عمل اجتماعی) صورت گرفته‌است. بر اساس یافته‌ها، تبلیغات مورد بررسی نابرابری جنسیتی را ترویج می‌کنند. این مطالعه هم‌چنین هشدار می‌دهد که چگونه نقش زن ممکن است در سایر صنایع بازاریابی و تبلیغاتی با دیدی ابزاری به تصویر کشیده و شیئی‌سازی شود.

کاظمی و دالایی (۲۰۱۷) در مقاله ای، گفتمان جنسیتی مردان و زنان را در دو رمان (طعم گس خرمالو و یک روز مانده به عید پاک) مورد مطالعه قرار داده‌اند. آنها به بررسی رابطه قدرت زبانی و جنسیت در گفتمان شخصیت‌های داستان پرداخته‌اند. کاظمی و جعفری (۲۰۱۶) در تحقیقی نشان دادند که متون اقناعی تبلیغاتی در روزنامه‌های ایرانی از نظر جنسیتی بیشتر مردمحور هستند. در این متون از صورت‌های ادبی و ابزارهای زبانشناختی خاصی نظیر استعاره، بینامتنیت، دلالت ضمنی، بزرگنمایی و جناس برای انتقال مفاهیم مورد نظر و جلب توجه مخاطب به کالای تبلیغی با توجه به جنسیت استفاده می‌شود. همچنین تفاوتهای جنسیتی در قالب ویژگیهای معنایی، نحوی، آوایی، و دیگر عناصر فرازبانی خاص در تبلیغات نمود یافته و منعکس شده است.

با اندکی تأمل در آثار انجام شده فوق می‌توان دید که بیشتر این مطالعات نتایجی را در بردارند که نابرابری جنسیتی زنان و مردان را به‌ویژه در خصوص قدرت اجتماعی نشان می‌دهد که این خود می‌تواند معلول فرهنگ و سنت‌گرایی باشد. یعنی همان چیزی که دغدغه مقاله حاضر است. لذا نویسندگان مقاله با استناد به این آثار پیشین و با تکیه بر چارچوب نظری فرکلاف برآنند تا این موضوع را در فیلم ملی و راه‌های نرفته اش محک زده و به دنبال بررسی قدرت و تاثیر آن بر جنسیت زنان و مردان در جامعه سنت‌گرای فیلم باشند. امید است این مطالعات و مطالعه حاضر گامی در راستای کاهش مشکلات زنان و نابرابری‌های جنسیتی باشند.

۳. مبانی نظری

تحلیل گفتمان انتقادی بر آن است تا تاثیر متقابل زبان و ساختار اجتماعی بر یکدیگر را بیابد و سازوکار قدرت در پس کلام و اندیشه را با توجه به کارکردهای کاربردی زبان

بازنمائی کند. در این رویکرد، زبان نقش محوری دارد اما توجه به بافت‌های اجتماعی_فرهنگی که کاربرد زبان در آن نهفته است نیز اهمیت بسزایی دارد. بنابراین پژوهشگران این حوزه، از نقطه نظر انتقادی ابزارهای لازم را برای تحلیل گفتمان ارائه می‌دهند. این رویکرد معتقد است عواملي هم‌چون بافت تاريخي، روابط قدرت و سلطه در نهادهاي اجتماعي، فرهنگي و ايدئولوژيكي، معناهاي جديدي را به وجود مي‌آورند. در ارتباط با تحلیل گفتمان، زبانشناسان مشهور بسیاری وجود دارند از جمله فرکلاف، ون دایک ، روث وداک و لاکلا که[۴] هریک نظریات خاص[۵] خود را دارند. گفتمان انتقادی بر سازه‌گرایی اجتماعی مبتنی است. سازه‌گرایی بر این اصل بنیادي استوار است که فهم انسان نسبت به جهان پیرامون براساس مقوله‌بندی‌های گوناگون صورت می‌گیرد. آدمیان معانی ذهنی مختلفی به آن نسبت می‌دهند. بدین ترتیب جهان پیرامون خود را می‌سازند(لوزیک، ترجمه معیدفر، ۱۳۹۱).

یورگنسن و فیلیپس پیش‌فرض‌هاي فلسفی سازه‌گرایی اجتماعی را بدین شرح بیان می‌کنند که رویکرد انتقادی به دانش بدیهی انگاشته شده‌است. دانش ما درباره جهان نباید به مثابه حقیقتی عینی انگاشته شود. واقعیت تنها به واسطه مقولات برای ما قابل دسترسی‌است. دانش و بازنمایی‌هاي ما از جهان بازتاب واقعیت "جهان خارج" نیستند بلکه این بازنمایی‌ها و دریافت‌ها حاصل مقوله‌بندی جهان توسط ما و به تعبیر تحلیل گفتمانی، محصول گفتمان هستند. ما اساساً موجوداتی تاریخی و فرهنگی هستیم. دیدگاه‌هاي ما درباره جهان و شناخت ما از آن محصول تعاملات تاریخ‌مند میان انسان‌هاست. در نتیجه درک ما از جهان و شیوه بازنمایی آن تاریخی، فرهنگی، تصادفی و همواره در معرض تغییر است. در قالب یک جهان‌بینی خاص، بعضی از انواع کنش‌ها طبیعی و بعضی دیگر غیرقابل تصور به نظر می‌رسند. شناخت‌هاي اجتماعی متفاوت درباره جهان منجر به کنش‌های اجتماعی متفاوت

۵T. Adrianus Van Dijk

۵R. Wodak

٤-E. Laclau

می‌شوند، درنتیجه ساخت اجتماعی دانش و حقیقت دارای پیامدهای اجتماعی است (جعفری: ۱۳۹٤، ۲۳).

۱-۳. برخی رویکردهای مطرح در تحلیل گفتمان انتقادی

ون دایک جنبه ایدئولوژی گفتمان را تشریح می‌کند. به باور وی، ایدئولوژي بین اعضای یک گروه مشترك است. از نظر ون دایک جنبه اجتماعی-شناختی ، همان شناخت اجتماعی و فردی است که واسطه میان اجتماع و گفتمان قرار می‌گیرد. لاکلا و موف از طریق بازخوانی و ساختارشکنی نظریه‌هاي متفکرانی چون مارکس ، گرامشی ، آلتوسر ، فوکو ، دریدا ، لاکان ، سوسور و دیگران، نظریه گفتمان خود را در کتاب هژمونی و استراتژي سوسیالیستی (۱۹۸۵) شکل داده‌اند. از نظر لاکلا و موف، هر عمل و پدیده‌اي براي معنادارشدن و قابل فهم شدن باید پایه گفتمانی داشته باشد. روث-وداك(۱۹۸۹) در کتاب «قدرت و ایدئولوژي» که در کنار کتاب‌هاي دیگرش منتهی به شکل‌گیري رویکرد گفتمانی_تاریخی شده‌است، زبانشناسی انتقادي را به عنوان رویکردي میان‌رشته‌اي معرفی می‌نماید که زبان را از دیدگاه انتقادي در روابط اجتماعی بررسی می‌کند. او بر به‌کارگیري روش‌هاي چندگانه در مطالعه زبان تاکید دارد و در همین‌حال بر اهمیت تشخیص جنبه‌هاي اجتماعی و تاریخی نیز اصرار می‌ورزد.

۱-۱-۳. رویکرد نورمن فرکلاف

الگوی نظری فرکلاف، بر این باور بنیادین بنا شده‌است که کنش گفتمانی، به مثابه نوعی از کنش اجتماعی، در ارتباط با ساختارهای اجتماعی، سیاسی و فرهنگی و به‌ویژه مناسبات قدرت و سلطه شکل می‌گیرد و می‌تواند در شکل‌دادن به آن‌ها و تغییر یا

---

[۸] Aspects Of Social Cognition
[۹] K.Marx
[۱۰] Gramsci
[۱۱] Althusser
[۱۲] Foucault
[۱۳] Derida
[۱۴] Lacan
[۱۵] Socialism
[۱۶] Discourse-Historical Approach

بازتولید و تثبیت آن‌ها مشارکت داشته‌باشد. فرکلاف(۱۹۹۵) معتقد است که "تحلیل گفتمان از سه سطح توصیف، تفسیر و تبیین برخوردار است. هر یک از این سطوح در ماهیت متفاوت هستند. در سطح اول با ویژگی‌های زبانی و صوری متن سروکار داریم. یعنی توصیف متن(آشکارسازی گزاره‌ها و مواضع ایدئولوژیک متن). در سطح دوم با فرایندهای مرتبط با تولید و مصرف متن مواجه هستیم(نشان‌دادن تعامل بین متن و بافت) و در سطح سوم ارتباط میان رویدادهای اجتماعی تعاملات با ساختارهای اجتماعی بیان می‌شود یعنی عمل اجتماعی گسترده که آن رخداد ارتباطی به آن تعلق دارد. در واقع سطح تبیین تأثیر دوسویه ساختارها بر گفتمان و گفتمان بر ساختارها است. رویکرد فرکلاف به تحلیل گفتمان به عنوان مدلی از تحلیل گفتمان انتقادی بر این فرض بنا شده‌است که تحلیل متن بخشی از تحلیل گفتمان است که سه عنصر متن، تعامل و بافت اجتماعی، به منزله عناصر آن تعریف می‌شوند(فرکلاف: ۲۰۰۱، ۹).

سطح توصیف تحلیل متن به مثابه متن: سطح توصیف متن یا سطح اول تحلیل گفتمان انتقادی، با تمرکز بر واژه‌ها و وجوه دستوری و تحلیل زبان شناختی متن به جستجوی ارزش‌های تجربی، ارزش‌های رابطه‌ای و ارزش‌های بیانی موجود در متن که فرکلاف آنان را ارزش‌های صوری متن می‌نامد، می‌پردازد(فرکلاف، ۲۰۰۱). او در ارتباط با این سطح، سطح توصیف متن، پرسش‌هایی طرح کرده‌است تا بتواند با آن در متن به جستجوی این ارزش‌های سه‌گانه بپردازد و با بررسی واژه‌ها و ساختار جمله و رابطه جمله‌ها به ایدئولوژی پنهان درون متن دست یابد. ۱-واژگان: کلمات واجد کدام ارزش‌های تجربی هستند؟ کلمات واجد کدام ارزش‌های رابطه‌ای هستند؟ کلمات واجد کدام ارزش‌های بیانی هستند؟ در کلمات از کدام استعاره‌ها استفاده شده‌است؟ ۲-دستور: ویژگی‌های دستوری واجد کدام ارزش‌های تجربی هستند؟ ویژگی‌های دستوری واجد کدام ارزش‌های رابطه‌ای هستند؟ ویژگی‌های دستوری واجد کدام ارزش‌های بیانی هستند؟ جملات ساده چگونه به یکدیگر متصل شده‌اند؟ ۳-ساخت-های متنی: از کدام قراردادهای تعاملی استفاده شده است؟ متن واجد چه نوع ساخت-های گسترده‌تری است؟

سطح تفسیر تحلیل متن به مثابه کنش گفتمانی: فرکلاف (۲۰۰۱) در مورد سطح تفسیر یا سطح دوم تحلیل گفتمان انتقادی بر این اعتقاد است که ویژگی‌های صوری

متـون دارای ارزش‌هـای تجربـی، رابطـه‌ای، بیـانی و یـا ترکیبـی از ایـن ارزش‌هـا هسـتند. او سـه ارزش تجربـی، رابطـه‌ای و بیـانی را بـا سـه جنبـه کـنش اجتمـاعی، مضـامین، روابـط و فـاعلان مرتبط می‌داند.

سـطح تبیـین؛ تحلیـل مـتن بـه مثابـه کـنش اجتمـاعی: فـرکلاف در مرحلـه تبیـین سـه پرسـش را بـازگو می‌کنـد کـه می‌توانـد در مـورد یـک گفتمـان معـین مطـرح شـود: ۱-عوامـل اجتمـاعی: چـه نـوعی از روابـط قـدرت در سـطوح گونـاگون نهـادی، اجتمـاعی و مـوقعیتی در شـکل‌دادن ایـن گفتمـان مـؤثر اسـت؟ ۲-ایـدئولوژی‌هـا: چـه عناصـری از دانـش زمینـه‌ای کـه مـورد اسـتفاده واقـع‌شـده‌انـد دارای خصوصـیت ایـدئولوژیک هسـتند؟ ۳-تـأثیرات: جایگـاه ایـن گفتمـان نسـبت بـه مبـارزات در سـطوح گونـاگون نهـادی، اجتمـاعی و مـوقعیتی چیسـت؟ (فـرکلاف: ۱۰۲، ۱۹۹۵).

۲-۳ گفتمان جنسیتی

محققـان جامعـه‌شناسـی زبـان، در پـی کشـف و ارائـه شـواهدی بودنـد کـه نشـانه همبسـتگی بـین سـاختارهای زبـانی و سـاختار اجتمـاعی باشـد. آنـان معتقـد بودنـد عوامـل زبـانی و غیـر-زبـانی مـوثر بـر ارتبـاط، در ایـن زمینـه اهمیـت زیـادی دارد. از میـان عوامـل اجتمـاعی مـوثر بـر زبـان، عامـل اجتمـاعی جنسـیت نیـز نقشـی مهـم در بـروز گونـاگونی‌هـای زبـانی دارد؛ بنـابراین، نشـان دادن رابطـه‌ی بـین زبـان و جنسـیت، یکـی از جنبـه‌هـایی بـود کـه مـورد بررسـی محققـان جامعـه‌شناسـی زبـان قـرار گرفـت. آنـان معتقـد بودنـد کـه جنسـیت یکـی از عوامـل اجتمـاعی اسـت کـه باعـث تفـاوت زبـانی مـی شـود. ایـن تفاوت‌هـا در حـوزه‌هـای مختلـف آوایـی، نحـوی، واژگـانی و معنـایی دیـده مـی‌شود(مدرسـی: ۱۳۶۸، ۱۶۰). برقـراری ارتبـاط میـان تحلیـل گفتمـان و مطالعـات جنسـیت، امـری بـی‌سـابقه نیسـت. پژوهشـگران بسـیاری بـا رویکردهـای فمینیسـتی بـه حـوزه تحلیـل گفتمـان واردشـده و نسـبت جنسـیت و زبـان را سـنجیده‌انـد. در ایـن میـان، برخـی از پژوهشـگران کوشـیده‌انـد بـا نـام‌گـذاری جداگانـه‌ای، رویکـرد خـود را بـه حـوزه‌ای مجـزا در تحلیـل گفتمـان بـدل سـازند. ایـن محققـان، رویکـرد خـود را " تحلیـل گفتمـان فمینیسـتی-انتقـادی" می‌نامنـد (طالبیـان و همکـاران: ۱۳۹۵، ۱۸). تحلیـل فمینیسـتی-انتقـادی گفتمـان، یکـی از شـاخه‌هـای تحلیـل گفتمـان اسـت کـه وجـه ممیـزه‌ی آن، تمرکـزش بـر کشـف و آشـکارسـازی روابـط نـابرابر قـدرت جـاری میـان زنـان و

مـردان در مناسـبات و نظـام‌هـای اجتمـاعی اسـت. تفـاوت میـان تحلیـل فمینیسـتی-انتقـادی گفتمـان بـا تحلیـل انتقـادی گفتمـان، آن اسـت کـه اولـی جنسـیت را در کـانون توجـه خـود قـرار مـی‌دهـد و بـر مبنـای دریافـت از مفهـوم و نحـوه‌ی شـکل‌گیـری جنسـیت، بـه مـتن مـی‌نگـرد. نقـد جنسـیتی، بـه سـوژه‌ی زنـان در سـاخت زبـانی و متـون ادبـی عنایـت مـی‌ورزد، تـا گـرایش‌هـای آزاد زنانـه و شـیوه‌هـای سـرکوب و سـرخوردگی زنـانگی را دریابـد. در اینجاسـت کـه نوشـتار زنانـه مـی‌توانـد مبـین باورهـای سیاسـی-اجتمـاعی زنـان باشـد و تفـاوت تمرکـز فکـری زنانـه-مردانـه، راجـع بـه توزیـع قـدرت در سـطح نوشـتار بـه نمـایش گـذارد. از ایـن زاویـه، اثـر ادبـی ارزشـمند متنـی اسـت کـه دسـت بـه سـرکوب زن نـزده و دیـدگاه‌هـا و بلکـه مطالبـاتش را بـا شجاعت بیان کند(همان، ۱۸).

۳-۳ روش‌شناسی پژوهش

از آن‌جایی‌کـه مبـانی نظـری بـابی بـرای رسـیدن بـه روش شناسـی و تبـین مولفـه‌هـایی اسـت کـه در مقالـه بـه آن اشـاره شـده‌اسـت. در انتهـای ایـن بخـش بـه اختصـار روش انجـام تحقیـق مشـخص می‌گـردد. پـژوهش حاضـر بـه شـیوه‌ی توصـیفی_تحلیلی صـورت گرفتـه اسـت. داده‌هـای ایـن پـژوهش بـه روش کتابخانـه‌ای و اسـنادی جمـع‌آوری و مـورد مطالعـه قـرار می‌گیرنـد. در ایـن بخـش دیـالوگ‌هـای فـیلم مـورد بررسـی قـرار می‌گیرنـد. دیـدگاه فـرکلاف از تحلیـل گفتمـان در ایـن فـیلم بـه ایـن صـورت بـروز مـی‌نمایـد کـه داده‌هـا بـه عنـوان کـنش‌هـای گفتمـانی توصـیف، تفسـیر و نهایتـاً بـه مثابـه کـنش‌هـای اجتمـاعی از لحـاظ نمـایش روابـط قـدرت میـان شخصـیت‌هـای فـیلم مـورد بررسـی و تبیـین قـرار مـی‌گیرنـد. سـعی بـر آن اسـت کـه بـا واکـاوی کـلام شخصـیت‌هـای فـیلم مؤلفـه‌هـایی از قبیـل گفتمـان سـنتی، گفتمـان جنسـیتی، هژمونی و قدرت و نیز تاثیر فضای سنتی بر جنسیت سوژه‌ها بحث شود.

٤. تحلیل داده‌ها

در ایـن بخـش، پـس از بررسـی و تحلیـل سـکانس‌هـای فـیلم، بـه نمونـه‌هایی از آن‌هـا اشـاره می‌کنیم:

٤-١ تقابل گفتمان سنتی و مدرن

بیرون از خیاط‌خانه:

_نیر: تو تاحالا عاشق شدی؟

_ملی: نه بابا. دوس داری داداشام سرمو بذارن لب باغچه گوش تا گوش ببرن؟! می-کشنم!

بر پایه تحلیل گفتمان انتقادی فرکلاف، در این گفتگو، متن دارای کلیتی است متشکل از مجموعهٔ عناصر درون زبانی و عوامل برون زبانی که این عوامل نه تنها سازندهٔ متن هستند(سطح توصیف) بلکه در فرایند تفسیر و تبیین آن نیز موثرند. در اینجا یک بافت گفتمانی سنتی را شاهد هستیم و دیالوگ‌ها حاکی از تعصبات افراطی، خشونت و فشار بر خانواده است. در سطح تفسیر می‌توان به ملی(ملیحه) به عنوان دختری که در یک خانواده سنتی و متعصب بزرگ شده است پرداخت که اعتمادبه-نفس پایینی داشته و خود را جنس ضعیف و در مقابل برادرانش را جنس برتر و قوی‌تر می‌پندارد. ملیحه ابتدایی‌ترین حقوق زنانه را برای خود قائل نبوده و ترس از برادرانش به خوبی در کلامش پیداست. عکس‌العمل متعصبانه برادرانش نسبت به احساسات طبیعی او، برآمده از تفکرات سنتی خانواده‌ای است که در آن رشد یافته‌اند و در آن‌ها نهادینه شده‌است. لذا گفتمان سنتی که بخوبی نمایان است که در این فیلم قلمرو وسیعی را در بر دارد. این گفتمان قابلیت دسترسی، مشروعیت و اعتبار بیشتری برای معناسازی نسبت به خرده گفتمان‌های دیگر برای خود کسب کرده‌است. بدین‌ترتیب گفتمان‌های ضعیف‌تر از جمله گفتمان تجددگرا را حذف و طرد می‌کند. پاسخ ملی اشاره به فرهنگ و ایدئولوژی سنتی در میان اعضای خانواده دارد. نشانه‌های سنت را به سادگی در قالب واژگان و شیوه گفتاری ملی می‌توان یافت. می‌دانیم فرکلاف (۱۹۹۵: ۱٤) ایدئولوژی را ساخت‌های معنایی می‌داند که در تولید و تغییر روابط نابرابر قدرت نقش دارند. در نتیجه معنا در فهم ایدئولوژی اهمیت بسیار دارد. زیرا معنا در خدمت قدرت است. او با استفاده از هژمونی که نوعی اجماع است می‌خواست نشان دهد که به واسطه‌ی آگاهی و بدون توسل به زور یا سلطه، می‌توان اذهان عمومی را کنترل کرد. ملی در ذهن خود واکنش احتمالی برادرانش را می‌داند. از نظر گرامشی هژمونی ناشی از قدرتی است که طبقه‌ی حاکم می‌تواند به واسطه‌ی آن طبقات دیگر را قانع کند که منافع طبقه‌ی حاکم منافع همه است. در نتیجه سلطه به واسطه‌ی زور یا حتی ضرورتاً به وسیله‌ی استدلال فعال اعمال نمی‌شود، بلکه به واسطه‌ی قدرتی پیچیده‌تر و فراگیر بر

اقتصاد و ابزارهای حکومتی مانند آموزش و پرورش ورسانه‌های جمعی اعمال می‌شود، به کمک این ابزار منافع حاکم به عنوان منافع مشترک همگان ارائه می‌شود و به طبع چندان جدی گرفته نمی‌شود. بنابراین ابزار مهمی برای تداوم ثبات روابط قدرت به شمار می‌آید. در این بافت مشاهده می‌کنیم مطابق آنچه دووس(۲۰۰۳: ۱۶۷) می‌گوید از طریق تولید معنا، روابط قدرت طبیعی و همسو با عقل سلیم جلوه داده می‌شود تا از نظرها پنهان بماند و قابل مواخذه هم نباشد. از این‌رو، هژمونی و تسلط برادران ملی بر او به طور غیرمستقیم دیده می‌شود. هم‌چنین ضعف کلامی ملی نیز باتوجه به نحوه بیان او در شرایط عدم اعتماد به نفس و احساس امنیت می‌باشد، آشکار می‌گردد.

در ماشین سیا (هنگام سرویس جایگزین مدرسه‌ی سیا):

_ملی: خوش به حالش. اینام زندگی دارن منم زندگی دارم!

_ملی: نه به‌پا داره نه مثل من اگه بخواد یه حرفی بزنه باید صدبار سبک سنگینش کنه!

_سیا: خوبه دیگه. واسه همینم من تورو می‌خوام دیگه. اینا زن زندگی نمیشن که!

_ملی: نه اصاً اینطوری نیست. ببین اینا میرن دکتر میشن، مهندس میشن، پولدار میشن.

_ملی: دستشون میره توجیب خودشون!

بر اساس الگوی سه‌وجهی فرکلاف در تحلیل گفتمان انتقادی چارچوبی کاربردی را می‌بینیم که بررسی زبانشناختی متن و بررسی متن در سطح گفتمان‌های سازنده و مصرف کننده و هم‌چنین بررسی ارتباط گفتمان‌های سازندهٔ متن با شرایط اجتماعی حاکم می‌شوند. یکی از اهدافی که در این رویکرد دنبال می‌شود تحلیل زبان برای آشکارسازی روابط اجتماعی است. طبق این بخش از رویکرد فرکلاف، به بافت اجتماعی در بستر فرهنگی_اجتماعی می‌پردازیم. بر اساس سازوکارهای نظری رویکرد فرکلاف، در این بافت گفتمان سنت‌گرا در دیالوگ‌هایی چون "خوبه دیگه. واسه همینم من تورو می‌خوام دیگه. اینا زن زندگی نمیشن که!" قابل ملاحظه است. تعریف فرهنگی و اجتماعی از زن زندگی در باور سیا به شکل سنتی نهادینه شده است که در تقابل با شیوه زندگی زنان به لحاظ اشتغال و تحصیلات و جایگاه اجتماعی آنان در جوامع کنونی است.

در کافه:

ملی گوشی سیا را برمی‌دارد تا چک کند.

_سیا: چیکار داری می‌کنی؟!

_ملی: همون کاری که تو کردی!

_سیا: من اصاً ازین شوخیا خوشم نمیاد!!

_ملی: بیا مال خودت! ولی دوست نداشتم سرک بکشی تو کیف من.

_سیا: می‌خواستم خیالم راحت شه. وقتی یکیو دوس دارم این شکلی میشم. دست خودم نیست. فوضولیم گل می‌کنه. چیه؟! میخوای بهت اهمیت ندم؟!

در اینجا نیز نمود گفتمان سنتی در دیالوگ‌ها مشاهده می‌شود. تفکرات سنتی برخاسته از فرهنگ و سنت نمایان است. مشاهده می‌شود که ملی شوخی‌ای با سیا می‌کند اما سیا با خشونتی پنهان‌شده پشت شوخی آن را جواب می‌دهد. وقتی ملی تلاش می‌کند تا بازتاب زشتی رفتار سیا را به او نشان دهد، سیا آن را شوخی‌ای برداشت کرده که اصلاً نمی‌پسندد. در واقع او متقابلاً حق انجام این کار ولو به شوخی را برای ملی قائل نمی‌شود. در آخر نیز توجیهی غیرمنطقی برای این رفتار خود آورده و حتی این جریان را طوری به نفع خود تمام می‌کند. در مکالمه‌ی بین ملی و سیا در کافه، پرخاشگری و خشونت در واژگان مورد استفاده توسط سیا که بیانگر قدرت مردان نسبت به زنان است، دیده می‌شود. رفتارهای بعدی او نیز نشانگر قدرت برتر بودن مرد در دیدگاه سنتی می‌باشد. در مقابل در دیالوگ‌های ملی ضعف اعتمادبه‌نفس و عدم احساس امنیت که حاکی از نبود قدرت برای اوست، مشاهده می‌شود. فضای سنتی حاکم بر فیلم به سیا این اجازه را می‌دهد که به ملی شک کند، او را چک کند اما برای ملی همین حق را قائل نبوده و او می‌بایست به حریم‌شخصی سیا احترام بگذارد که این امر حاکی از غلبه سنت بر مدرنیته می‌باشد. هم‌چنین هژمونی و تسلط سیا بر ملی و نیز اقناع او دیده می‌شود.

اصطلاح هژموني ناظر بر این است که در ساحت سیاست و اجتماع چه کسي برتر است. به عبارت دیگر، کدام نیروي سیاسي دربارة شکل‌هاي مسلط رفتاري در جامعه تصمیم خواهدگرفت. اگر افکار عمومي معنایي را براي یك دال هر چند موقت بپذیرید، آن دال هژمونیك مي‌شود. هژمونیك شدن دال‌هاي دیگر به معناي هژمونیك شدن کل نظام معنایي و نهایتاً گفتمان و هویت آن مي‌شود، تثبیت موقت هویت‌ها مهم‌ترین کار ویژه هژموني است. همان طور که مقدمي(۱۳۹۰) بیان می‌کند، از دیگر کارکردهاي

هژمـــونی جـــایگزینی ســـلطه بـــه جـــای زور و عـــادی و طبیعـــی جلـــوه دادن قـــدرت و مطـــابق حقیقت نشان دادن آن با واقع است که در این بافت شاهد آن هستیم.

در خانه سیا و ملی:

_مـادر سـیا: یـه عمـر بـه خـاطر شـما سـوختم و سـاختم. یـک هـزارم محبتـایی کـه تـو بـه ایـن دختـره مـی‌کنـی رو پـدر تـو بـه مـن نکـرد! بایـد میذاشـتم مـی‌رفـتم تـا زیـر شـلاق پـدرتون لـه بشـین و بمیـرین! (بـا گریـه) همتـون نمـک نشناسـین! کـو قـدر فـداکاریای مـن؟! کـو قـدر زحمتـایی کـه کشـیدم؟! کـو جـوونی تبـاه شـده‌ی مـن؟! کـو؟! عمرمـو پـای شـما گذاشـتم! خـاک بـر سـر مـن! کو جوونی تباه شده‌ی من؟!...

در ایـن بخـش گفتمـان سـنت‌گـرا در دیـالوگ مـادر سـیا بـه خـوبی قابـل مشـاهده اسـت. ایـدئولوژی و باورهـای مـادر سـیا کـه برخاسـته از فرهنـگ و سـنت دیرینـه جامعـه اسـت. ملـی کـه بـه خانـه برمـی‌گـردد تـا وسـایلش را جمـع کـرده و بـه خانـه پـدریش بـرود، بـا مـادر سـیا روبـرو مـی‌شـود و از جانـب او مـورد تحقیـر و شـماتت قـرار مـی‌گیـرد. امـا در تمـام لحظـات سـکوت کـرده و بـه حـرف‌هـا و گلایـه‌هـای مـادر سـیا گـوش مـی دهـد. در صـحبت‌هـای مـادر سـیا ضـعف و کمبـود اعتمادبـه‌نفـس بـرای زن و در واقـع نبـود قـدرت دیـده مـی‌شـود و نیـز در عمـق صحبت‌هایش به سنت‌گرایی حاکم بر فیلم اشاره و تاکید می‌شود.

۲-٤ تقابل گفتمان جنسیت مردانه و زنانه

در ماشین سیا:

_سیا: !!!!!!

_زن راننده: هووو!

_سیا: آخه سر خرو کج نکرده بودم که الآن بهشت زهرا بودی!

_زن راننده: ساکت شو بابا!!!

_سـیا: بـرو بیـنم پدسـگ! شـیطونه میگـه... مـن دسـتم برسـه بـه... (خطـاب بـه ملـی) خـوبین شما؟ من دستم برسه به اینایی که به اینا گواهی‌نامه میدن...

مطـابق دیـدگاه فـرکلاف، پـس از سـطح توصـیف گفتمـان بـه مثابـه سـاخت‌هـای متنـی کـه در دیـالوگ‌هـای بـالا مـی‌بینـیم و سـپس تفسـیر آن‌هـا بـه منزلـه کردارگفتمـانی از منظـر جنبـه‌هـای

تولید و مصرف متن و محتوای کلام فوق به سطح تبیین یا همان بررسی ساختارهای اجتماعی در خصوص گفتمان موجود در جامعه و قدرت یعنی همان کنش یا کردار اجتماعی می‌رسیم. در این بخش، در دیالوگ‌های سیا، گفتمان جنسیتی که خود معلول و محصول فرهنگ و سنت گرایی است، قابل مشاهده است. برخورد سیا با راننده‌ی زن را مشاهده می‌کنیم که کاملاً تحقیرآمیز است. او با این رفتار، به نوعی در چشم ملیحه نیز قدرت‌نمایی می‌کند. تاثیر جنسیت بر قدرت در دیالوگ‌های سیا مشاهده می‌شود. او با پرخاشگری، لحن خشن و سخنان تحقیرآمیزی که در برخورد با زن راننده به زبان می‌آورد، قدرت کلامی خود را آشکار می‌سازد. زیرا اعمالی چون رانندگی برای زنان رایج نبوده و این موضوع نمایانگر تلاش مدرنیته برای غلبه بر سنت است. در نظام معنایی شکل گرفته در گفتمان جنسیت‌گرا زنان همواره به عنوان افرادی مطیع، وابسته و خدمتگزار برای خانواده تلقی می‌شوند و در مقابل مردان، مستقل و قدرتمندند. در عین حال چهرة واقعي مردسالاري هم از نظرها پنهان می‌ماند.

بافت دیگر، باز هم در ماشین سیا:

_سیا: حرف شوهرو گوش نمیدن! یکی که میزان ادا اصول شروع میشه. با شوهره دعوا می‌کنن. چمدون رو میذارن دم در خونه. تقاضا طلاق مهریه اجرا خدافظ!!!

_ملی: تو خانواده ما ته درس واسه دختر دیپلمه!

ملی با دیدن دانش‌آموزان دختر به حالشان غبطه خورده و آرزو می‌کند کاش جای آنان بود. در مقابل سیا با دید سنتی و متعصب به قضیه نگاه کرده و این آینده را برای زنان مناسب نمی‌داند چراکه در ذهن او زنان دارای این امکانات، افرادی متوقع و یاغی می‌شوند. او از اینکه دست ملی از این امکانات کوتاه است، بسیار خرسند و راضی است! در این بخش، در مکالمه‌ی بین سیا و ملی فضای سنتی غالب بر مدرنیته و متعاقباً ایدئولوژی سنتی حاکی از این فضا را مشاهده می‌کنیم که تحصیلات و داشتن شغل برای زنان را جایز نمی‌شمارد و مسئله‌ی طلاق را امری نابه‌حق و نادرست برای زنان می‌داند. هم‌چنین در عمق این مکالمات غلبه‌ی قدرت مردان بر زنان، هژمونی و اقناع ملی توسط سیا نیز مشاهده می‌شود. فرکلاف (۱۹۹۵: ۱٤) ایدئولوژی را ساخت‌های معنایی می‌داند که در تولید و تغییر روابط نابرابر قدرت نقش دارند. در نتیجه معنا در فهم ایدئولوژی اهمیت بسیار دارد.زیرا معنا در خدمت قدرت است. بنابراین مطابق اهداف

تحلیل‌گران انتقادی گفتمان سعی بر آن است تا با تحقیق روی سازوکارهای ایدئولوژیکی که باعث پنهان شدن چهره ی حقیقت می‌شوند، پرده از روی حقیقت برداشت و باورها و سنت و ایدئولوژی پنهان را بیش از پیش آشکار کرد. از جمله همین نکاتی که در این بافت قابل گردید. مثلاً این دیالوگ ملی که می‌گوید: " تو خانواده ما ته درس واسه دختر دیپلمه!" که گفتمان جنسیت زده دیده می‌شود. در این گفتمان نشان داده شده که افکار عمومی چنین معنایی را حول دال زن پذیرفته اند .در افکار عمومی این گونه پذیرفته شده که تحصیل زنان را به راحتی بتوان محدود کرد. لذا این هژمونی هم در این گفتمان قابل تأمل است.

در خانه پدری ملی:

_مراد: چیکار کردی که زدت؟! این حتماً یه غلطی کرده دیگه!

_مادر ملی: بابا ننش نبودن؟!

_ملی: بسه دیگه! من از دست شماها فرار کردم به سیا پناه بردم فک کردم با سیا دیگه کلفت این خونه نیستم. دیگه لازم نیست واسه هر چیز کوچیکی اجازه بگیرم ازتون. یجوری اعتمادبه‌نفس منو کشته بودین فک کردم یه نفر ازم خاستگاری کرده چه تاج بزرگی زده سرم. می‌خواستم خانوم خونه خودم باشم!

زبان به مثابه ابزاری تنیده در روابط قدرت که توانسته است کنش اجتماعی منفی را در رابطهٔ خانوادگی به بار آورد. ملی که از سیا کتک‌خورده و زخمی است به کمک نیر برای فرار از موقعیت متشنج حاکم بر خانه‌ی خود به خانه‌ی پدریش پناه می‌برد. غافل از اینکه در آن‌جا نیز فضا برایش تنش‌زاست و توسط خانواده‌اش مورد بازخواست و سرزنش قرار می‌گیرد. در نهایت در صحبت‌های ملی ندامت و ناامیدی از زندگی مشترکش با سیا و نیز درماندگی‌اش از قضاوت‌های گاه و بی‌گاه خانواده‌اش به خوبی قابل مشاهده است. در این بخش، در صحبت ها، تفکرات سنتی مشاهده می‌شود به طور مثال سراغ گرفتن مادر ملی از حضور یا عدم حضور پدر و مادر سیا هنگام ضرب و شتم ملی برآمده از دیدگاه سنتی پادرمیانی بزرگترها در این‌گونه موارد می‌باشد. او با پرسیدن این سوال به مهم بودن نقش پدر و مادر و به ویژه مردان تاکید می کند. هم-چنین در صحبت‌های ملی ضعف و عدم اعتماد به نفس و در واقع نبود قدرت(مثلا این که مجبور است برای هر کار کوچکی اجازه بگیرد) و در مقابل بروز قدرت برای سیا، و

نیـز سـلطه و هژمـونی در رفتارهـای خـانواده ملـی کـه منجـر بـه انتخـاب اشـتباه او بـرای ازدواج گشـته، پیداسـت. گفتمـان جنسـیتی و کـلاً مقولـه جنسـیت حاصـل روابـط اجتمـاعي افـراد بـوده و بـه جنبـه فرهنگـي جـنس زن و مـرد مـرتبط اسـت. افـراد جامعـه خـواه جـنس زن یـا مـرد بـا توجـه بـه فرهنـگ مسـلط اجتمـاعي، الگوهـاي رفتـاري معینـي را در پـیش گرفتـه و در جامعـه رواج مي‌دهنـد کـه عوامـل ایـدئولوژيك و زیربنـاي فکـري جامعـه و همـین‌طـور روابـط پیچیـدة قدرت، نقش تعیین کننده‌اي را در این خصوص ایفا مي‌کند.

۳-٤ تلاش برای غلبه مدرنیته بر سنت‌گرایی

در منزل پدری ملی:

_مـراد: (خطـاب بـه محمـود): تـو چـرا عـین زنهـا بغـض کـردی؟! خبـر مـرگش بـرو صـداش کـن بیاد ببینم چه مرگشه! پاشو.

_پدر ملی: کفر نگو حرفای بزرگتر از دهنتم نزن!

_ملـی: هرجـور حـرف زدم تهـش کتـک بـود! بذاریـد یخـورده گنـده‌تـر از دهـنم حـرف بـزنم شـاید یـه‌طـوری شـد! حـالم بـده مـراد! بـه جـای ایـن‌همـه نصـیحت و تـوهین بـذار حرفمـو بـزنم. بـذار خودمـو خـالی کـنم. بیـا یکـم بغلـم کـن. نـازم کـن. میشـه مثـه بچگیـامون دردونـه صـدام کنی؟!

_مـادر ملـی: چنـد وقـت دیگـه عقـدکنون داداشـته! میخـوای مـردم پشـت‌سـرمون صـفحه بـذارن بگن دامادشون زندانه؟!

_مراد: طلاقتو گرفتی بعدش چی؟!

_محمود: برمی‌گرده اینجا زندگیشو می‌کنه!

_مادر ملی: (خطاب به ملی) ما تاحالا هیچوقت تو خونوادمون طلاق نداشتیم. رسواییه!

_محمود: از یه جا بالاخره شروع میشه!

در ایـن بخـش، فـیلم در تـلاش اسـت تـا گفتمـان سـنت‌گـرا را بـه حاشـیه رانـده و بـه تثبیـت گفتمـان تجـددگرا بپـردازد. مکالمـه بـین محمـود و مـراد ایـن امـر را نشـان مـی‌دهـد. وجـود بـرادر کـوچکتر ملـی در حقیقـت روزنـه‌ای اسـت بـرای بـه نمـایش کشـیدن مدرنیتـه و در واقـع تـلاش مدرنیتـه بـرای غلبـه بـر سـنت‌گرایـی حـاکم بـر فضـا. ملـی در خانـه‌ی پـدریش در حـال بحـث بـا اعضـای خـانواده‌اش پیرامـون رضـایت‌دادن جهـت آزادی سـیا از زنـدان و طـلاق گـرفتنش از

اوست. در ابتدای صحبت‌ها اعضای خانواده‌اش به جز برادر کوچکترش سعی در اجبار و تهدید او برای جلب رضایتش دارند اما در روند مکالمات کم‌کم نرمی و انعطاف آن‌ها جهت اطمینان خاطر و جلب اعتماد ملی مشاهده می‌شود و نهایتاً به او قول می‌دهند که در صورت بروز مجدد مشکل، تمام و کمال از او حمایت کنند و این گونه ملی را متقاعد می‌کنند که رضایت دهد و او نیز قبول می‌کند. هم‌چنین درخواست ملی مبنی بر طلاق نیز نوعی سنت‌شکنی است که نمایانگر تلاش مدرنیته برای غلبه بر سنت‌گرایی حاکم است.

٤-٤ استمرار سنت‌گرایی افراطی و پیامدهای آن

حادثه انتهای فیلم:

ملی به همراه نیر و مسعود به مناسبت تولد او به رستورانی سلف سرویس می‌روند. نیر و مسعود می‌روند که غذا بکشند ملی پشت میز می‌نشیند. در همین لحظه سیا وارد رستوران می‌شود تا مطمئن شود ملی به او دروغ نگفته است که صدای صحبت مردی را می‌شنود. برمی‌گردد و آن‌ها را می‌بیند. ملی با ترس می‌گوید که او اشتباه می‌کند و می‌خواهد توضیح دهد. اما برای چندمین بار بخاطر نیر به دردسر می‌افتد! سیا او را به زور می‌برد! ملی فرار می‌کند. سعی می‌کند با آقای رئیسی، مشاورش، تماس بگیرد. برادرش محمود با او تماس می‌گیرد ولی مراد گوشی را از او می‌گیرد و می‌گوید: ملی جان منم مراد. چی شده بازم کتکت زده؟ دردونه این دفعه مثل کوه پشتت وایمیسم! (ملی بیشتر گریه می‌کند) قول میدم! هرجا هسی بگو بیام دنبالت.

_ملی: داداش خیلی دیر شده دیگه (با گریه).

_مراد: جبران می‌کنم تو فقط بگو کجایی (ملی تلفن را قطع می‌کند).

آقای رئیسی با او تماس می‌گیرد و از او می‌خواهد که برایش تعریف کند که چه اتفاقی افتاد و بگوید کجاست تا به او کمک برساند اما ملی به او می‌گوید که دیگر کمک نمی‌خواهد و قرص خورده‌است (اقدام به خودکشی کرده است!). در این‌جا گفتمان سنت‌گرا از سطح کلام نیز فراتر رفته و در رفتار و عملکرد سیا تعصبات سنتی و کورکورانه به خوبی قابل مشاهده است. او این بار ملی را مورد ضرب و شتم قرار داده و او را به حال خود رها می‌کند و از آن‌جا فرار می‌کند. تعقیب ملی توسط سیا به علت مشکوک بودن به

او و چک کردنش، دیده می‌شود که بیانگر فضای سنتی حاکم بر فیلم می‌باشد. هم‌چنین در عکس‌العمل سیا نسبت به اتفاقات پیش‌آمده در رستوران و نیز کلام ملی که عاری از هرگونه احساس اعتماد به نفس و امنیت می‌باشد، می‌توان به ضعف ملی و قدرت سیا پی برد. صحبت‌های ملی با مشاورش، آقای رئیسی، در این سکانس و به طور کلی دیگر سکانس‌های فیلم، بیانگر تلاش مدرنیته برای غلبه بر سنت‌گرایی است. اما در حقیقت شاهد استمرار سنت‌گرایی افراطی شامل خشونت فیزیکی، ربودن ملی و تهدید و ضرب و شتم او هستیم که در نهایت به پیامدی ناخوشایند منتهی می‌شود. در واقع، اقدام ملی به خودکشی نمایانگر ضعف و عدم اعتمادبه‌نفس و احساس امنیت و متعاقباً نبود قدرت برای او است.

۵. نتیجه‌گیری

در این پژوهش به بررسی تاثیر جنسیت در روابط قدرت از دیدگاه فرکلاف در فیلم "ملی و راه‌های نرفته‌اش" پرداخته‌شد. گفتار شخصیت‌های فیلم به طور کامل تحلیل و بررسی شد. برای این کار، داده‌ها بر اساس درون مایه‌های اصلی فیلم به صورت موضوعی پیکره‌بندی شد. این پیکره‌بندی بر اساس چهار مولفه طراحی گردید و سپس گفتار افراد با استناد به سازوکارهای نظری رویکرد فرکلاف تحلیل شد. چهار مولفه مد نظر عبارت بودند از ۱- تقابل گفتمان سنتی و مدرن ۲- تقابل گفتمان جنسیت مردانه و زنانه ۳- تلاش برای غلبه مدرنیته بر سنت‌گرایی و ٤- استمرار سنت‌گرایی افراطی و پیامدهای آن. نتایج حاصل نشان‌داد که شخصیت‌های فیلم بر اساس تحکم و انعطاف موجود در گفتار از طریق رفتارهای پرخاشگرایانه، لحن‌های خشونت‌آمیز و یا در شرایط عدم اعتماد به نفس و احساس عدم امنیت، قدرت یا ضعف کلامی خود را آشکار می‌سازند. همان‌طور که در جریان فیلم مشاهده‌شد، پرخاشگری و لحن خشن در دیالوگ شخصیت‌ها دیده می‌شود و در مقابل ضعف و نرمی و نیز احساس ترس و عدم اعتماد به نفس مشاهده می‌شود که برخورد دسته‌ی اول بیانگر مولفه‌ی قدرت و عملکرد دسته‌ی دوم بری از آن است. باتوجه به تعصبات حاکم بر خانواده و سنت‌گرایی موجود و استراتژی‌های کلامی شخصیت‌های فیلم، می‌توان دریافت که جنسیت گفتمانی بر قدرت زبانی اثرگذار است و قدرت کلامی اکثراً در دیالوگ‌های شخصیت‌های مرد دیده

می‌شود. شخصیت مرد (سیا) با تسلط بر شخصیت‌های زن (ملی و زن راننده) و ایدئولوژی‌های برخاسته از فرهنگ و سنت، قدرت موجود برای مردان در تفکر سنتی را به نمایش گذاشته و در مقابل ضعف و عدم اعتمادبه‌نفس و احساس امنیت برای شخصیت‌های زن فیلم روشنگر نبود قدرت برای زنان می‌باشد. این پژوهش، گفتمان حاکم و غالب مردانه را با مناسبات قدرت به‌گونه‌ای تبیین می‌نماید که سعی دارد زبان و صدای زنانه را تحت سیطره خود درآورد.

این فیلم نشان می‌دهد که سیا صرفاً به دلیل مرد بودن به خود اجازه می‌دهد تا شخصیت ملی را تحقیر کرده و به او ناسزا بگوید. به واقع گفتمان او، گفتمان سلطه و قدرت است. گفتمان سیا در هیأت جنس مذکر نشان می‌دهد، لحن‌های خشونت‌آمیز در چالش‌های گفتمانی موجود توانسته‌است به نوعی تثبیت‌کننده قدرت و اقتدار عملی باشد. موقعیت-های مختلف فیلم، بیانگر این واقیت است که قدرت هم به تولید معنا می‌پردازد و هم با به کارگیری ابزارهای انقیاد، دشمن و طرف مقابل خود را حذف می‌کند. به استناد به همین ساز و کار است که قدرت با تأثیرپذیری از جنسیت، اقدام به تولید اجماع کرده و آن را هژمونیک می‌کند که در بیشتر سکانس‌ها قابل مشاهده است. به بیانی دیگر، گفتمان جنسیت‌زده تحت تاثیر سنت‌گرایی افراطی به صورت شبکه‌های هژمونی‌شده برای سوژه‌های مذکر فیلم به خوبی نمایان است. نتایج حاکی از آن است که بررسی این فیلم فرصتی مناسب برای ورود به لایه‌های درونی‌تر مشکلات زنان در نظام معنایی سنت‌گرا را فراهم آورد و با تصویرسازی از روزمره‌ترین مناسبات اجتماعی و خانوادگی این مشکلات را هر چه بیشتر بازنمایی می‌کند. این فیلم نشان می‌دهد که زنان افرادی فرمان‌پذیربوده که با فقدان استقلال و آزادی عجین‌شده و فاقد اراده هستند. اما مردان دارای اراده و استقلال بوده و با آزادی عمل و اقتدار پیوند خورده‌اند. بررسی فیلم نشان می‌دهد که چگونه شیوه‌ی بیان گفتار شخصیت‌های مذکر فیلم در بافت‌های خانوادگی و اجتماعی مختلف، توانسته‌است نقش تثبیت‌کننده جایگاه قدرت را ایفا کند. در واقع باتوجه به رفتارهای زبانی و ایدئولوژی و هژمونی شخصیت‌های این فیلم وجود قدرت زبانی برای مردان و نبود قدرت برای زنان تجلی می‌یابد. در واقع، بستری وجود

دارد کـه بسـتر اجتمـاعی جامعـه و خـانواده سـنتی اسـت. ایـن بسـتر، درحـال گـذر بـه جامعـه مـدرن اسـت و ایـن مناسـبات قـدرت را بـه چـالش می‌کشـد و نقـش جنسـیت را در بافت‌هـای مختلـف آن‌گونـه کـه هسـت بـه نمـایش می‌گـذارد. امـا ایـن گـذر بـا آهنگـی آرام اتفـاق مـی‌افتـد و کندتر از اتفاق تلخ پایانی است.

منابع

جعفـری، طلایـه (١٣٩٤) بررسـی شـیوه هـای اقنـاع در تبلیغـات روزنامـه‌ای ایـران بـا توجـه بـه متغیـر جنسـیت، پایـان نامـه کارشناسـی ارشـد زبانشناسـی، واحـد تهـران مرکـزی، دانشـگاه آزاد اسلامی.

-سـلیمی، علـی، تـورج زینـی‌وند، وحیـد سـبزیان‌پـور و عبـاس کریمـی(١٤٠٠)، "بررسـی گفتمـان اجتمـاعی زنـان در رمـان رائحـة الـورد و انـوف لا تشـم و ایـن خیابـان سـرعت گیـر نـدارد (واکـاوی براسـاس گفتمـان انتقـادی نـورمن فـرکلاف)"، کاوشـنامه ادبیـات تطبیقـی، شماره ٤، صص ١٣٦-١٠٩.

-سـیمین‌فـر، سـارا، سـپیده صـفیه نـواب زاده شـفیعی و صـدیقه شـرکت مقـدم(١٤٠٠)، "تحلیـل گفتمـان انتقـادی شـما کـه غریبـه نیسـتید براسـاس رویکـرد نـورمن فـرکلاف"، پژوهشنامه ادبیات داستانی، شماره ٢، صص ٤٠-٢١.

-طالبیان، یحیی، علی تسنیمی و احمدرضا بیابانی (١٣٩٥)، "بررسی زبان نوشتاری بر اساس نظریه گفتمان جنسیتی"، فصلنامه " مطالعات نظریه و انواع ادبی"، ص ١٨.

-کاظمی، فروغ و امینه سلمانی سیاه بلاش (١٣٩٥)، بررسی کارکرد سطوح تحلیل در رویکرد انتقادی به تحلیل گفتمان: مطالعه موردی فیلم جدایی نادر از سیمین، دو ماهنامه علمی- پژوهشی جستارهای زبانی، دوره ٧ شماره ٤ (پیاپی٣٢).

-کاظمی، پریسا (١٤٠٠)، "تحلیل انتقادی گفتمان مجموعه اشعار "الحبیب الإفتراضی" غاده السمان بر اساس الگوی نورمن فرکلاف"، زبان و ادبیات عربی (مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی مشهد)، دوره ١٣، شماره ٤، صص ٨٣-٦٣.

- کاظمی، فروغ و روشنایی فرد جهرمی، اعظم (١٣٩٥)، منازعات معنایی در گفتمانها با نگاهی به فیلم زن زیادی، تهران: نشر آرون.

لوزیک، دانیلین (۱۳۹۱)، مشخصات نگرشی نو در تحلیل مسائل اجتماعی، ترجمه سعید معیدفر، تهران: انتشارات امیرکبیر.

-مدرسی، یحیی (۱۳٦۸)، درآمدی بر جامعه شناسی زبان، تهران، نشر پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

مقدمی، محمدتقی (۱۳۹۰)، "نظریه تحلیل گفتمان لاکلا و موف و نقد آن"، معرفت فرهنگی اجتماعی، شماره ٦، صص ۱۲٤-۹۱.

-یورگنسن، ماریان و لوئیز فیلیپس (۱۳۸۹)، نظریه و روش در تحلیل گفتمان، ترجمه هادی جلیلی، تهران، نشر نی.

-Baker, P. & Ellece, S. (2011). Key terms in discourse analysis. London & New York: Continuum.

-Bloomaert, Jan (2005), *Discourse: A Critical Introduction*, Cambridge and New York: C

Devos, P. (2003) .Discourse Theory and The Study of Ideological (Transformation: Analyzing Social Democratic Revisionism. In Journal of Pragmatics, 13 (1):163-180.

Fairclough, N. (1995) Critical Discourse Analysis, London, Longman, Cambridge University Press.

-Fairclough, Norman (2005), *Critical Discourse Analysis in Transdisciplinary Research*, In Ruth Wodak, and Paul Chilton (Ed). *A New Agenda in (Critical) Discourse Analysis*, Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

-Fairclough N. (2001), *Language and Power*, Second edition. England Pearson, Education Limited.

-Harris, Z. (1952), " Discourse Analysis: A sample text". Language ۲۸:٤,٤۷٤- ٤۹٤.

-John Achileeus M. Benonguil (2022), "Sexual Objectification of Women in Alcohol Print Advertisements in the Philippines", American Journal of Interdisciplinary Research and Innovation (AJIRI), Volume 1 Issue 2, pp ٦۷-۷۰.

-Jorgensen M. & Phillips L. (2002), *Discourse Analysis, Theory and Method*, London, UK: Sage Publications.

Kazemi, F. & Dalaee, Sh. (2017). "the study of gender discourse in Zoya Pirzad novels, *Journal of Advances in Linguistics*, 8 (1), ۱۲۲۵-۱۲۲۸.

Kazemi, F. and Jafari, T. (2016). “Persuasion Language in Iranian Newspaper Ads”, *Advances in Linguistics*, Vol. 6, No 2.
-Laclau, E. (2006), "Ideology and Post-Marxism ". Journal of Political Ideologies. June.
-Nafiah, Homsatun & Gusti Ayu Praminatih (2020), “ A Critical Discourse Analysis of Sexual Harassment Against Women in Online Mass Media”, *Journal of Arts and Humanities*, Vol 26.2, May 2022, pp ۱۹۸-۲۰۵.
-Sabir Maryam, Ayesha Rauf & *Ezzah Khalid*. (2023), "Norman Fairclough’s Model as a Research Tool in the Critical Discourse Analysis of Poem ‘If You Want to Know Me ", Journal of Linguistics, Language Planning and Policy, March 2023 Vol 2, Issue 1.
-Seban, Demet (2022), "Critical discourse analysis of preservice elementary teachers’ literacy pasts", Teaching and Teacher Education, Volume 116, August 2022, 103743.
-Van Dijk, T. (1997), "Discourse Studies, a Multidisciplinary Introduction", vol. 7, London: Sage, P. 144-154.
-Van Dijk, T. (1993), "principles of critical Discourse Analysis", Special issue of Discourse & society, No.2, pp.249-83.
-Woodak, R. (1989), *Language, Power and Ideology, Studies in Political Discourse*, John Benjamin's Publication.

سایت‌ها:

-بازتاب سیمای زن در ضرب‌المثل‌های عربی مردم خوزستان: https://elmnet.ir/article/۱۴۰۱/رویکرد "تحلیل گفتمان انتقادیفرکلاف".
-https://public-psychology.ir/1392/08/3716/جنسیت/۲۰۲۲.
-scholar.google.com.
-www.noormags.ir.
-www.sid.ir.